

אסור לו לשמוע לנ"י בשעה שידע מן האיסור [א"כ דן לפניהם ולא קיבלו חשונתו, הרמב"ן בזהמ"ל שורש ח'], האם חייב קרבן, ושורש הספק הוא ביסוד האם דינא דקלקלה, האם סגי שלעושה יבא איסור, כדי דנימא דחשיב בקלקלה, או שבעינן שגס ביחס להנ"י יבא להדבר דין איסור ורק אזי לא חיילא בוראחא.

והדבר בפלוגתא, דעת הגאון רע"א בחוספותיו למשניות סוף פרק קמא וכן בגליון הש"ס דף ר' ע"ב דאין חילוק אם הנ"י יודע שהדבר אסור, או שרק הוא יודע שהדבר אסור. וסברתו היא לכל הפרושים אשר נפרש בעפ"ס דין קלקלה (אם מפאת שהוראחא לא חיילא כלל על דבר האסור, ואם מפאת שהעושה לא עשה כן מכח צ"ד, ואם מפאת שלא חשיבא בוראחא לעשות) אין לחלק אם האיסור ידוע לנ"י או לא.

ובחידושי מהר"ל דיסקין ז"ל שנדפסו מחדש לדף צ' ע"ב נקט שדוקא אם לנ"י ה"י נודע האיסור אזי חשיבא קלקלה. משא"כ אם רק העושה ידע.

ולכאורה נראה שפלוגתא זו תליא היאך יהא הדין כשנ"י החירו איסור אלמנה לכה"ג אבל חיבו לא שמע מהיתירם, ולדעת מהר"ל דיסקין ודאי דלא חשיבא קלקלה, אבל לדעת הגרע"א י"ל דחשיבא קלקלה שהרי לגביזו אין היתר כלל מחמת בוראחא, דכל שלא ידע מהוראחא לא חשיבא חולה צנ"י והדבר נשאר לגביזו צאיסורו האמיתי דהוי קלקלה ודמי להיכא דיודע בעלמו שהדבר אסור חט"פ שצ"ד החירוכו.

אבל לאחר העיון נראה דאינו כן, דבזה מודה הגרע"א למהר"ל דיסקין, דכיון דהשתא בהוראחא היא כן, חשיבא היתר לגבי כל העולם, (זולת למי שידע שהוא טעות) וא"כ נהי דחיבו בעלמו אסור לו לנהוג היתר בדבר, אין זה מפאת שהבוראחא לא חיילא לגביזו, אלא מפאת שטרם שמע

הותר באופן שיש לדון דנדה לא חשיבא כסוג אישות אלא כאיסור שחל על הביאה. ולכא"י איכא למילף מהא דהקשה בחז"א שיוצא להלן אמאי חיילא בוראחא צהירו להחיר הערחת זבה הא חכתי מיתסר משום לאו דלא תקרבו ודמי לקלקלה, הרי דכל איסור משוי לה קלקלה, אבל אינה ראי' דכיון דבאותו איסור גופו נשתייר איסור, ובאופן שלעולם יש כאן איסור, לא חשיבא כלידוף מקרי, ודמי לקלקלה, משא"כ היכא דרק נזדמן איסור אחר, שאינו מוכרח להיות, י"ל דלא דמי לקלקלה חט"פ דאלמנה לכה"ג הוי קלקלה, הכא ה"א סוג אישות צפני עלמו.

והנה צגוף האם דינא דקלקלה, דמפקיע את ההוראחא, נראה דהאי דינא אף היכא דהיתה שוגגת והיתה סבורה שאין איסור אלמנה לכה"ג, דמ"מ חייבת קרבן, דזה בכלל קלקלה, כיון דעפ"ס הביאה אסורה.

אבל היכא דדעתה דאלמנה לכה"ג שריא, לא מפאת שגגה, אלא על סמך הוראחא צנ"י (ולענין אם צעיון לזה כל חנאי הוראחא, יצוין להלן) צזה נראה דפטורה מקרבן. ואין לומר דכיון דבעפ"ס יש כאן איסור, הוי בכלל קלקלה, שא"כ לעולם היאך משכח"ל דינא דיחיד שעשה בהוראחא צנ"י פטור, הא אם בית הדין ה"י מתיר רק הכרת ולא את הלאו, בגון שהיו אומרים שצחלב אין כרת אבל יש לאו, ה"י זה בכלל דינא דקלקלה, והעושה ה"י חייב חטאת, וא"כ מדחזינן כשהחירו צנ"י לגמרי איסור חלב גם הכרת וגם הלאו. פטור מקרבן, שמעינן מינה דהיתר צנ"י מפקיע מינה דינא דקלקלה, וא"כ גם בהחירו צנ"י איסור אלמנה לכה"ג דינא הכי, דמה לי החירו לגמרי באותו איסור או צאיסור אחר.

ויש לעיין היאך הדין כשהחירו להנשא והחירו גם איסור אלמנה לכה"ג אבל הצעל יודע שצנ"י טעו צזה ושהיא אסורה מחמת אלמנה לכה"ג, דהדין שמי שגמיר או סביר

שהחירות להנשא ואיכו שגנה בלאו שג
חלמנה לכהן גדול, דחייבת קרבן, חע"ג
דלפי דעת העושה יש כאן היחר גמור, כיון
דבעלמיתו יש כאן חסור, וכמש"כ לעיל.

ח"כ היוקשה לו, מה לן בזה שצ"ד החירו
לגמרי הערחה בזה, הא לענין לאו דלא
תקדצי, אין בזה שם היראה, כיון דהוי דבר
שהלדוקין מודים בו, וח"כ נמלא דאיתו בזה
חלא שוגג פשוט, וח"כ הוי בזה דינא
דקלקלה.

ותירץ בתי אחד דגם לענין לאו זה אין
באדוקים מודים, וח"כ חייל בזה דין הוראה,
ובתירץ שני תירץ דחע"ג דאין הלדוקים
מודים לית לן זה, ונראה כוונתו דהוי דאין
כאן דין הוראה לענין חולה צצ"ד לדין
פטור מקרבן יחיד ודין קרבן ליצור. מימ
חייל עלה שם הוראה לענין דלא חשיב
קלקלה, ועדיף טפי משוגג דעלמא דחשיב
קלקלה.

וכיינו דהגדון צצ' החירולים הוא, מהו
גדר ההוראה הנלרך להפקיעו מדין שוגג
כדי שלא להחשיבו כקלקלה. בתי קמא ס"ל
דהיא חותו גדר היראה, ובתי בתרא ס"ל
דלענין קלקלה סגי לן בהוראה פחותה מאשר
לדין חולה צצ"ד.

ולבאור הכי נראה להציא ראי' לחירון
בתרא, דח"כ אכתי תיקשי היאך חיילא
היראהם להיחר הערחה דזה, הא לגבי לאו
דלא תקדצי הוי עקירת כל הגוף. אבל אינה
ראי' דנראה דזה ל"ה עקירת כל הגוף כשם
שהערחה דזה לא חשיבא עקירה דזה,
ה"ה איסור קריצה, חע"פ שנתייחד בלאו
צפני עצמו.

אבל אכתי תיקשי איך קשיא דהחזו"א
שם בהיראה היחר השתחוואה דנהי דאיירי
דשלא כדרכה ליחסר דלא גרע משאר כיבוד,
וח"כ תיקשי לא רק מפאת דהלדוקין מודים
חלא גם מפאת דהוי עקירת כל הגוף, להך
גיסא צגמי שם דחרישה בשנת מקרי עקירת
כל הגוף, ודוחק לומר שכיבוד וריבון דמי

בהיראה, אבל בעלם בדבר מותר אף לגביו,
ודמי להיכא שבדבר מותר חלא שהעשה
עשה וחשב שיש כאן לאו דדבר פשיט דלא
מקרי קלקלה אף לדעת הגרע"א [לדעת
מהר"ל אין מקים כלל לדון בזה], דזה לא
מקרי קלקלה, והכי נמי דכוותה.

ונראה דהיכא צצ"ד כוונ' שיש כאן לאו,
אבל לדעת העושה אין כאן לאו ונתברר
שבחמת חמא ובהיראהם להחמיר בלאו היחס
בעטית, לא חשיב קלקלה ויהא פטור מקרבן
(ויותר מה נראה דאף היכא דכעושה אינו
יודע שכוונת צצ"ד שיש כאן לאו אינה
נכונה, מימ אח"כ כשחזרו בהם אשתכח
למפרע שאין כאן לאו ולא הוי קלקלה) וזה
מתבאר לדעת הגרע"א, ילדעת מהר"ל
דכל תלוי צצ"ד, נראה דמימ מודה בזה
מהר"ל לגרע"א דהוראה טעות כמאן
ליתא דמי.

העולה ממש"כ, דג' גיוני הם. היכא
צצ"ד חתירו הכל, ואיכו סובר שיש בזה
לאו, היא צפליגת הגרע"א ומהר"ל. אי
אזלינן בחר בצצ"ד או בחר העשה. היכא
צצ"ד חתירו הכרת ואשרו בלאו, (וחזרו
מאיסורם על בלאו) מודה מהר"ל לגרע"א
דאזלינן בחר העשה.

היכא צצ"ד חתירו הכל, ואיכו סיבר
בעטות שיש כאן איסור לאו. מודה הגרע"א
למהר"ל דאזלינן בחר הצצ"ד.

פש גבן עוד נידון אחד בזה דינא
דקלקלה. דהגב אהא דקיי"ל דאין הוראה
חלא בדבר שאין הלדוקין מודים בו, מקשינן
לקמן דף ד' פ"א מהא דבהירו להחיר זה
הוי הוראה, ומשנינן דאיירי שהחירו הערחה
ובקשה בחזו"א דאכתי איכא איסור
לאו מחמת לאו דלא תקדצי, ותירץ או
דהלדוקים אינם מידים אף בלאו זה, או
דזה לא קפדינן דאין זה עיקר ההוראה.
ונראה צצ"א דבריו, דזה פשיטא שאם
צצ"ד חתירו רק הכרת ואיכו שגג בלאו
לא מפאת היראהם, חשיבא קלקלה, כגון

האלמנה לכהן גדול רק צמיתרין אחס, מי חשיבא קלקלה או לא. ולחיי קמח נראה ודאי דחשיבא קלקלה, והספק לתירוצ בחרא, די"ל דדבר שהלדוקין מודים צי או עקירת כל הגוף חשיבא טפי הוראה ממיתרים אחס, אמנם בפשיטי שייס הס צכח הכרחא.

להערה וקריצה ולא מקרי עקירת כל הגוף. אמנם לחירולא בחרא ניחא דלענין זה דלא ליכוי קלקלה לא צעינן גדרי הוראה כולי האי וסגי בהוראה פורחא להפקיעה מגדר שוגג ולהכניסה בגדר הוראה. ויש לעיין היאך הדין שהתירו איסור האשה איש צמיתרין אחס לעשות, ואיסור

[אח"כ 1234567]

סימן ד'

[אוצר החכמה]

בהורו בי"ד שחלב מותר ונתחלף לו בשומן

דחשבינן לסיבת ההוראה כמאן דליחא, ואין כאן אלא שגגת החילוף. ולדעת ר' יוחנן מלחא דפשיטא דאינו משלים לריב ניציר, ולא צעינן לקרא דשגגה אחת לכילן, וי"ל לדעת ר' יוחנן דאין קרא זה יתור אגא מדמשמעית דריש רב.

והנה אן קי"ל דיתיד שעשה בהוראה צי"ד חייב, וא"כ לכאורה ניכא נפקיתא בפלוגתא רב ור' יוחנן, דאף לדעת רב פשיטא דחייב, ולענין קרבן ליצור נמי ניכא נפקיתא, דהא אמרינן דמודה רב לענין קרבן ליצור אלא דלחד גיסא צתוס' דהיכא דלכולם נחלף בשומן, חייבים בקרבן ליצור, דזה מקרי שגגה אחת לכלים, איכא נפקיתא צין רב לר' יוחנן אף לדין, דפשיטא דרב לרב הוא דחייב בנחלף לכילן, אצל לא לר' יוחנן.

אבל לאידך גיסא צתוס' דאף בנחלף לכילן פטור, לדעת רב, לכאורה ניכא נפקותא לדין צין רב לר' יוחנן.

וכתב הגרע"א בגליון הרמב"ם (שנדפס לראשונה ברמב"ם בהוצאת אל המקורית) די"ל דאף לדין איכא נפקיתא צין רב ור' יוחנן, היכא דהיי ריב ליצור מצנעדי זה שנתחלף לו, לדעת רב דנעיקרתי חשיב חולה צי"ד, אלא שאינו משלים לקרבן ליצור

דף צ' ע"א. נחלקו רב ור' יוחנן באיכא הוראה צי"ד למ"ד יחיד שעשה בהוראה צי"ד פטור, אצל אצל האוכל נחלף בשומן מהו, דעת רב דפטור דאכתי איכא הכא פטור דיתיד שעשה בהוראה צי"ד [ונראה דאין הביאור דלרב חשבינן לחרי הסיבות כאיתנהו, גם סיבת השגגה דהחלוף וגם סיבת הפטור דהוראה צית דין, וכיון דתרוויכו איתנהו, ממילא פטור, דאם כונת רב דחרי הסיבות כאיתנהו, א"כ הדין נותן דלא ישלים לרוב ליצור, דלגבי קרבן ליצור הא איכא סיבה הפוטרת דהיינו שגגת החילוף, והרי פשיטא לכאורה דבהורו צי"ד הגדול ועוד צי"ד אותה הוראה, ליכא חיוב קרבן ליצור, דאין בעצירה נעשה כחולאה מהוראה הצי"ד דגם זולתם יש סיבה לעשי' (זולת דנימא דעיקר סמיכת העושים על צית דין הגדול) ולקמן גבי מצטע בהוראה נאריך בזה צס"ד, ומדאמרינן בגמ' דלרב הדין נותן דישלים לרוב ליצור, לולא טעם מיוחד דילפינן מקרא דשגגה אחת לכולם, שמעינן מינה דכוונת רב דלא רק דסיבת ההוראה כמאן דאיתא, אלא דטפי מינה, דסיבת החילוף כמאן דליחא, ואיכא רק לסיבת ההוראה, והלכך היה צדין שישלים לרוב ליצור, לולא דינא דשגגה אחת לכילן]. ודעת ר' יוחנן דחייב,

מפאת דלא בוי שגגה אחת, בני מילי לענין
שאיכו ישלים לרוב ליצור, אבל בדאיכא רוב
ליצור זולתו, שפיר נגרר צהרייכו.

^{לוצר חכמה}

והנה עלם דינא דגרירה השכחן צמחני
לקמן ג' ע"צ דתנן כהם דאם עשו רוב
ליצור וכצ"ל כפרתן ואח"כ עשה היחיד
פטור, ופירשו קמחי צמסכת שבת דף ל"ג
ע"צ דמשום גרירה אחינן עלה, אבל לכאורה
יש לחלק בין בלי גוונא ובין דינא דהגרע"א
דכהם העושים כולם ראויים ללירוף אלא
שהנדון מפאת ידיעת צ"ד והצאת הכפרה,
משא"כ בנידון דהגרע"א דאין כאן לירוף
מפאת דינא דשגגה אחת, א"כ י"ל דאף
באיכא רוב זולתו אינו מנערף.

וראיתי בספר גנוזי רבי עקיבא ח"גר
שבא חידושי הגרע"א שנדפסו בפעם
כראשונה מכת"י, שנדפס בשנת תשכ"ו,
שאיחא שם ככל דברי הגרע"א בגליון
הרמזים, אבל צמוקף הוסיף שם הגרע"א
דאין בדבר מוכרח ד"ל דכיון דל"ה שגגה
אחת גם באיכא רוב זולתו לא ינערפו.

העולה מאה, ולענין אי משכח"ל לדין
נפקותא בין רב זר יוחנן למאי דקיי"ל יחיד
שעשה צהוראח צ"ד חייב, הנה לענין יחיד
אין נפקותא דגם רב מודה דחייב, ולענין
הנערפו להשלים לרוב ליצור גם לרב אינו
מנערף וממילא חייבים כולם בקרבן יחיד,
אלא דמשכח"ל צ' גווי לזון צהם, חדא
היכא דכל הליצור עשו כן [או דכהן משיח
בורה לעצמי ונתחלק לו חלב בשומן] דלרב
יוחנן אין כאן פה, ולרב תליא צספיקא
דחוס', [לענין ליצור, ולענין כהן משיח
תליא צצ"אור דעתם אמאי יהא הליצור
פטור, או מחמת דל"ה שגגה אחת דכל
התחלפות נפרדת, או מפאת דאין הצ"ד
סיבת האכילה] והאופן השני היכא דה"י
רוב ליצור זולתו דנסתפק צה הגרע"א,
דלמד נד דספיקו יתכפר גם זה שנתחלק לו
צפר, לדעת רב, ולאידך גיסא דספיקו לא
ינערף ויתחייב בקרבן יחיד, ומיכו כל זה

לדעת רב, אבל לדעת ר' יוחנן דקיי"ל כוחי
אין נפקותא צספיקא דהגרע"א דפשיטא
דאינו מנערף.

ולכאורה יש לדון צנפקותא אחריתא
בין רב לר' יוחנן, אף למאי דקיי"ל יחיד
שעשה צהוראח צ"ד חייב, לענין מילי דלכו"ע
כוח חונם, כגון צרהה תחתיו, שצועות
י"ן, צ', או צה"י רוב להצירה, חוס' יצמות
דף ל"ה ע"צ ד"ה וגמלאח, [ויעויין צחמדת
שלמה יו"ד ס"י א' שהקשה על החוס'
מסוגיא דפסחים דף ע"ג ע"א דמשמע
כהם צהשוחט קרבן צשבת וגמלא טריפה
אי חייב חטאת תליא צדינא דטועה צדבר
מלוא, אע"ג דאיכא כהם רוב] אבל איכו
סבר שהאיסור מותר לגמרי, (או מחמת
אומר מותר או מחמת שהחליף צדבר אחר)
צאופן שלא מפאת הרוב או החזקה קא
עביד אלא מפאת שגגה אחרתא שאינה
חונם. והנה לדעת רב נראה דפטור מקרבן,
אלא דיש לעיין לדעת ר' יוחנן.

ושורש הספק, מי אמרין דכשם דלר'
יוחנן אע"ג דהעושה צהוראח צ"ד פטור
מקרבן, מ"מ צנתערצה שגגה החילוף אמרין
דעשה מחמת החילוף ולא מחמת ההוראה,
א"כ ה"ה לענין רוב וחזקה צנתערצה שגגה
החילוף עשה מחמתה ולא מפאת הרוב,
או דילמא דחלוקים רוב וחזקה מהוראה,
דרוב וחזקה הינם סיבות הקיימות אף בלא
ידיעת העושה מקיומם, משא"כ הוראה.

ובאמת איכא למידן אף לדעת רב,
דנהי דרב פטרו מקרבן, מ"מ בני מילי
שיודע מן ההוראה, וצ"ל ס"ל לרב דשגגה
החילוף כמאן דליתא ומיפטר מפאת
ההוראה למ"ד יחיד שעשה צהוראח צ"ד
פטור, אבל היכא דלא ידע כלל מקיום
ההוראה, פשיטא דחייב קרבן אף לדעת רב
היכא דנתחלק לו חלב בשומן, והיכא דלא
נתחלק לו חשיב מזיד גמור וצההרעה חייב
מיתה ומלקות, ומעתה יש לדון היאך הדין
לענין רוב וחזקה צה"ג, שהעושה לא ידע

מקיום הרוצ והחזקה.

ובזה יבא חלוי הנידון אליבא דר' יוחנן, דאם נימא דדין הלך אחר הרוצ ואחר החזקה, קיים אף למי שאינו יודע מקיומם (הנידון שאחר כך התברר בהיפוך מן הרוצ והחזקה, דכל זמן שלא נתברר בהיפוך פשיטא דאזלינן בתרייהו אף למי שאינו יודע מקיומם) פשיטא דגם לר' יוחנן יבא פטור אף היבא דנתערבה שגגת התחלפות, אבל אם נימא דלזה שלא ידע מקיומם לא מפטר מפאת הרוצ היבא דנתברר הפכו, א"כ איבא לעיוני היבא יודע ואליבא דר' יוחנן.

ונראה מסבירא דהנידון הראשון דדין רוצ וחזקה לזה שאינו יודע מקיומם הוא לגמרי כמאן דליחא, והלכך צאיבא רוצ חנויות המוכרות שומן ימלא בשוק, וסבר שהוא שומן אבל לא ידע שיש כאן רוצ המוכרות שומן ואח"כ נתברר שהוא חייב חטאת אף לדעת החוס' ציצמות דרוצ חשיבא אונס, כיון דהרי באמת הרוצ נתברר שאינו חל על הנידון, וכל הטעם לפוערו רק מפאת אונס וסברא היא דהיבא דלא ידע מקיום האונס לא חשיבא אונס.

[ולא דמי למי שעבר עצירה ואח"כ נתברר שהיתה נחולה לשם פיקוח נפש ד"ל דפטור, דהחם באמת איבא היתר אבל כאן הרוצ בעלמותו הא איגלאי דאינו מחיר, שהרי נתברר הפכו, אלא רק מלד אונס הוה צעיון למיתו עלה, ודמי למי שעבר עצירה וכו' שם חולה שיש לו ספק פיקוי' ונתברר למפרע שאינו מסוכן, דנראה פשוט דחשיב מזיד ואם איבא התראה חייב].

ומעתה יש לעיין אליבא דר' יוחנן היבא

1234567

דבאמת ידע מקיום הרוצ, כגון שידע שחשע חנויות מוכרות שומן וחנות אחת מוכרת חלב, אלא דס"ל דחלב דמוחר, ואח"כ נתברר שהחתיכה חלב, מהו, מי חשצין ל' כעשה מעשבו לא מפאת הרוצ, וא"כ חייב קרבן, או דאמרינן דהי דלענין הוראה כשנתערבה שגגה הוי כעושה מפאת ההוראה, אבל לענין הרוצ, הרוצ הוא כמאן דליחא מחמת שהעושה יודע מקיומו.

והנה ודאי אשכחן חילוקים צין רוצ וחזקה לצין הוראה, כגון לענין דינא דקלקלה, דקיי"ל דאם בורו צי"ד שהקידושין אינם חופסין והלכה וניסת לחייבי לאוין, דחייבת קרבן לכשיתברר דהוראתם בטעות, אבל היבא דהי רוצ שהקידושין לא תפסו, נראה ודאי שפטורה מקרבן לדעת החוס' ציצמות אף היבא דניסת לחייבי לאוין, אבל אינו ענין לכאן, דבקלקלה חשיבא כליחא להוראה אבל הרוצ הא ליחא לענין הכרת, משא"כ היבא דנתערבה שגגה אחרת כשם שחצין דההוראה כמאן דליחא לדעת ר' יוחנן, הכי נמי י"ל דהרוצ והחזקה כמאן דליחא דלא מחמתן עשה. ומיהו צפשונו לא אשכחן לדינא דר' יוחנן אלא לענין הוראה.

והנה קיי"ל דמתעסק פטור היבא דנ"ח חנכים ועריות, ויל"ע היבא דזולת המתעסק גם סובר שהדבר מותר חי נימא דהשתא קא עביד מפאת האומר מותר, וודאי דאין הדין כן דלא אשתמיט כן בשום דוכחא, וא"כ נפשוט ספיקן אבל י"ל דשאני מתעסק דלאו מפאת לחא דאונס פטרינן לה, אלא מחמת אי ידיעתו שיש כאן חפץ של עצירה.

סימן ה'

בדין שב מידיעתו

יחיד שעשה בהוראת צי"ד חייב, היבא דפשעה בהוראה כן בכלל ישראל, פטור, ועוד כתב דאע"ג דהדין דאם בורו לינשא והלכה

דף צ' ע"א והא לא שב מידיעתו הוא. דמשנה למלך פרק צ' מהלכות שגגות הלכה צ' ופרק י"ב שם הלכה א', כתב דאע"ג דקיי"ל

הראשונה למפרע וצין כיכא דבי"ד אחר חזר דהיי כפליגתא צין שני צחי דינים ונהי דמכאן ולהבא חייבים לשמוע אל הבי"ד דהיום דאין לך אלא שיפט שצימך, מ"מ אין בהוראה נעקרת אלא מכאן ולהבא.

והנה לדברי הטורי אבן אין הכרח להניח חרי דיני דהמשנה למלך ולעולם י"ל דאף בפשטה הוראה דרוב ליצור, חייב היחיד כיכא דאיתא בית דין חזר למ"ד יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב, וכן כיכא דקלקלה יכא חייב לכוי"ע אף למ"ד יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור.

והנה מדברי הטורי אבן משמע דהיכא דבי"ד אחר החזיר, הוי הוראתי רק מכאן ולהבא אף לענין עלם האיסור, אמנם נראה ד"ל דבכל ענין הוראת בי"ד חייב לנפרע אף בחזרו בי"ד אחר לענין עלם האיסור, אלא שלענין שצ מידעיתו היא דאיכא חילוק צין אותו בי"ד שהחזיר שבי"ד אחר, וגם לאופן זה אין הכרח לחרי דיני דהמשנה למלך.

ראיבא נפקותא אס נפרש סוגיא דיומא דמפאת דהוי בי"ד אחר לא חשיב כלל איסור למפרע ולישנא דושצ מידעיתו לאו דוקא, או דנפרש סוגיא דיומא דדוקא דהוי באמת איסור למפרע אלא דפטור מפאת דלי"ב שצ מידעיתו, לפמ"ש מהרי"ל דיסקין בהגהותיו שנדפסו מחדש וכן הוא בחשבוניות ס"י יחיד שעשה בהוראת בי"ד אף למ"ד דפטור מ"מ אס הזיק באותה שעה ממון, יכא פטור משום קיס לי דדרבה מונה דחייבי מיתות שוגגין [היכא דחיוצ התשלומין והעצירה הוין מחמת מעשה אחד י"י דבלא"ה הרי קילקלה, אלא דזה תליא בדין בחירי צ"ד חלצ ואכלו ציוהכ"פ ד"ל דפטור, ובלא"ה משכח"ל צשני מעשים נפרדים דגם צזה אמרינן קלצ"מ כל דהוו באותה שעה, וגם משכח"ל שהחירו בית דין מעשה ההיזק נמי דחוב לא מקרי קלקלה] ויש לעיין לענין דינא דמהרי"ל דיסקין היכא דלא אותו צי"ד

וקלקלה, חייב לכוי"ע אף למאן דפטור יחיד שעשה בהוראת בי"ד, היכא דפשטה בהוראה בכל ישראל, פטור אף בקלקלה.

והיסוד להני חרי דיני, הוא מבח סוגיא דיומא דף פ' ע"א דאמרינן דבהירי צית דין שיפור כזית יאח"כ צית דין שנאחריכס פסק שבכזית קטן יותר, פטור מקרבן, דלאו שצ מידעיתו. והוקשה למשנה למנך דאין סברה היכא דעל כל שגגה באפי נפש יכא חייב, דהיינו על תולה צבי"ד, ועל שגגה מעשה, ואמאי צליריף חרוייכו יכא פטור, ועל כן חידש דהבא פטור צחינה צבי"ד כיון דפשטה הוראה ועל כן פטור על אידך שגגה, וגם ככרית מונה דה" פטור אס הי תולה צבי"ד אפי"ג דלדברי צבי"ד יש כאן אסיר חלי שיפור, כיון דיסוד הסיגיא דעל אידך שגגה הי פטור באפי נפשה.

והקשה המ"ל לנפשי דאכתי הני חרי דיני לא יפרשו סוגיא דיומא, להמציאה בהריות צסוגיין דצכה"ג אין חסרין של ושצ מידעיתו דאלי היה מחידש לי הי שצ, וחי צי חירוליס, או דסיגיא דיומא כרצ, ורצ פליג צהא אורי יוחנן [ול"ע לפ"י דכל טעמא דרצ רק מפאת דלא שצ מידעיתו, אמאי אמרינן דהי צדין שלרצ ישלים לרצ ליצור, בא אכתי יש גם שגגה מעשה וכשם שלר יוחנן פשיטא לן דאינו משלים, הי"ה לרצ, כיון דכל פליגתחס רק צדינא דשצ מידעיתו, אלא דשמעינן דלרצ שגגה המעשה כמאן דליחא כלל ולא מפאת דלי"ב שצ מידעיתו, יא"כ סוגיא דיומא דלא כמאן] ועוד חירן דצכה"ג גם ר' יוחנן מודה דכיון דפשטה הוראה בכל ישראל אין צריך להעלות על דעתו שבי"ד יחזיר צהס [ול"ע הא לכא"י בכל הוראה אף שלא פשטה א"ל להעלות כן על דעתו].

ובגברות חרי צהשמטית ליומא דף פ' חירן קושיה המשנה למלך צסחירת הסיגיות דיומא והריות, דשאני היכא דאיתא צי"ד חזר דאז נעקרה בהוראה

החטאת הוא דין דהשתא, אבל ל"ע אם עבר איסור ממילא חייב חטאת, וממילא אין כאן גם איסור חילוק בעזרה.

והנה נראה דאין נפקותא בין ב' צחי דינים שבצ' דורות שכל דור חייב לשמוע לב"ד שבימי וצין ב' צחי דינים שבצחי ערים שכל עיר חייבת לשמוע לדב"ה, וכיון שכן נמצא שאם ה"ב צב"ד אחת ועשה שם פעילת איסור לדעת הצ"ד דשם, ואח"כ עבר לעיר אחרת, יהא פטור מקרבן לדעת הגבורות ארי, (או מפאת דל"ה שב מידיעתו או מפאת דהוי היתר לגביו) ולדעת המשנה למלך יהא חייב, אלא"כ פשט בהיתר צעירו. ולענין קל"מ, אם צעיר הראשונה ששם הזיק חושבין לחייבי מיתות שוגגין וצעיר השני חושבין להיתר, לדעת המשנה למלך חייב, (ואף בפשט איסורו צעיר הראשונה דאין החילוק בין פשט ולא פשט לדעת המ"ל אלא לענין מידת האונס אבל לא לענין כח עקירת צ"ד השני את הוראת צ"ד הראשון) ולדעת הגב"א לכא"פ פטור, דאינס יכולים לעקר הוראת האיסור (אלא דל"ע למה אינו חייב חטאת וכמ"כ לעיל). ואם צעיר הראשונה מוריס שאינו חייב מיתות שוגגין וצעיר השני מוריס שהוא חייב מיתות שוגגין, לדעת המשנה למלך פטור מלשם, אף בפשט החירו, ולדעת הגב"א לכאורה חייב, ולמ"כ שסוגיא דיומא רק מפאת שאינו שב מידיעתו, יהא פטור מלשם.

חזר בו אלא צ"ד אחר, אי נמי יהא פטור מתשלומי מפאת חייבי מיתות שוגגין, וזה תלוי בצירור הסוגיא דיומא, דאם נימא דהורה בית דין שני לא חשיב כלל איסור למפרע, אם כן יהא חייב ממון דאין כאן בשעת העשייה אפילו לא חייב מיתות שוגגין, משא"כ אם נימא דלעולם חיילא הוראת בית הדין השני למפרע לענין ע"ס האיסור, רק לענין שב מידיעתו לא קרינן ב', א"כ יהא פטור מתשלומי ממון.

והנה מדברי המשנה למלך איכא למילף דס"ל דהוראת בית דין השני חיילא למפרע, ויהא פטור מתשלומי ממון, מדכחזק לומר דשני סוגיא דיומא שפשט הוראה בכל ישראל, משמע דכלל זה חייל איסור למפרע. ולכאורה איכא למילף כן, דהוראת בית הדין השני חיילא למפרע, וכדעת המ"ל, מדאמרינן דיומא שם דאם הורו צ"ד שלאחר מכאן שהזית גדול יותר, נפטר מן הקרבן, [ויש ללמוד מזה שצטעה פעולה של חייבי מיתות והזיק ממון באותה שעה, ופטורו בית דין מממין מחמת קל"מ, ואח"כ בית דין שלאחריהם הורו שאינו כלל חייבי מיתות, דבזה יחול חיובו למפרע לשלם ממון, ויכפורו צ"ד ע"ז, דחזין מן הגמ' דאם צ"ד מחירין הדבר, הותר למפרע] וא"כ כשם שצ"ד קובעים היתר למפרע, הכי נמי קובעים איסור למפרע.

ולדעת הגבורות ארי דס"ל דאין בית דין יכולים להורות איסור למפרע, ל"ל דמ"מ צהתירו למפרע פטורים מחטאת, דהבאת

סימן ר

בדין מצוה לשמוע דברי חכמים

המלוות שורש ה' וז"ל ובעובר על דברי צ"ד הגדול שצדורו וסומך על דעתו עובר על עשה ועל ל"ת כלל, ואפי' אם נחלקו צ"ד

דף ב ע"ב. א"ל אב"י כי האי גוונא מזיד הוא כי דידע דאיסור וקא טעי במלוא לשמוע דברי חכמים. כחצ הרמב"ן צספר

לסנהדרין פ"ח ע"א.

וגראה לע"ד דמש"כ הרמז"ן שאם הי' חכם וראוי להוראה וסבור שטעו בהוראה חייב להחמיר על עצמו כל זמן שלא דן לפניו, לאו דוקא חכם וראוי להוראה, דסגי בזה אף בגמיר או סביר לחודא, למשוי עלי' איסורא לאכול כל שסובר בלבו שהדבר אסור, שהרי חזינן בגמ' דמרבינן ל' בכלל סיפא דמתני' דחייב קרבן.

הן אחת דמזה גופא דחייב קרבן ליכא ראי' דחייב לנהוג איסור בעצמו, דהנה בשו"ת שאלת דוד להגאון רבינו דוד מקרלין בעהמ"ח פסקי הלכות דף ו' ע"א בהגהה ב' הקשה על הרמז"ן מהיותשלמי דהוריות דמוקי מתני' שזה עומד בתשובתו וזה עומד בתשובתו, וכן הקשה בחזו"א סי' י"ד ס"ק ע"ז, ותי' בחזו"א דנהי דמתחייב לעשות כדברי הכי"ד כיון שטען לפניו, מ"מ מקרי שוגג לכשתצטרך שטען וחייב קרבן.

דא"כ חזינן דחייב קרבן אינו מוגבל רק לאופנים שהי' מחויב להחמיר על עצמו ועשה במלוא לשמוע דברי חכמים, אלא גם לאיפנים שאסור לו להחמיר על עצמו, ומעתה בעלה הראי' דבגמיר לחודא או סביר לחודא לריך להחמיר על עצמו כ"ז שלא טען לפני הכי"ד, דלעולם אימא לן דאסור להחמיר על עצמו, ומ"מ חייב קרבן.

אבל נראה לענ"ד בן מסצרה, כיון דאשכחן דגמיר או סביר חשיבא ידיעתו ידיעה, לענין להפקיעו מדין יחיד שעשה בהוראת כי"ד, ודוקא בלא גמיר ולא סביר הוא דאמרינן דאין ידיעתו ידיעה וחשיבא חולה ככי"ד אע"פ שסובר שאסור, כמבואר בגמ' וכדאסצרה הרמז"ס, א"כ מנא לן למימר ידיעתו ידיעה רק לענין דלא חשיבא יחיד שעשה בהוראת כי"ד, ואין ידיעתו ידיעה לענין חייב איסור לנהוג כמצותו כל שלא דן בהדי כי"ד. דכפשוטו בחדא מחתא חתיבו.

והא דנקט הרמז"ן חכם וראוי להוראה,

עלמס בדבר הולכים בהם אחר הכרז כמו שאמרו במחלוקתם (סנהדרין פ"ח) אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין רבו במטמאין עמא רבו במטמאים עהור ומה שהסכימו עליו רובם הוא הדבר שגלטינו עליו מן התורה והעוצר עליו וסומך על דעתו שאינו כמי שהסכימו הם ועשה זקן ממרא בזמן דיני הנפשות והוא שנאמר אשר יעשה בזדון לבתי שמים אל הכהן כו' כי התורה נתנה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום בכתב וגלוי הוא שלא ישתוו הדיעות בכל הפיקרים הנולדים וחתך לנו יתעלה הדין שנשמע לבי"ד הגדול בכל מה שיאמרו בין שקבלו פירושו ממנו או שיאמרו כך ממשמעות התורה וכוונתה לפי דעתם כי על המשמעות שלהם הוא מלוא וניתן לנו התורה, וזהו מה שאמרו (ספרי) אפילו אומרים לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל, שכך הוא המלוא לנו מהדין התורה יתעלה שלא יאמר בעל המחלוקת היאך אחיר לעצמי זה ואנכי יודע צידאי שהם עושים והנה נאמר לו בכך אתה מלוא, וכענין שכתב רבי יהושע עם רבן גמליאל ציוה"כ שחל להיות נחשצניו כמו שהוזכר במסכת ראש השנה (דף כ"ה). ויש בזה חנאי יחזקוני המסתכל צראשון של הוריות (דף ז') צעין יפה, והוא שאם היה בזמן הסנהדרין חכם וראוי להוראה והורו כי"ד הגדול בדבר אחד להיתר והוא סבור שטעו בהוראתם אין עליו לשמוע דברי החכמים ואינו רשאי להתיר לעצמו אבל ינהג חומר בעצמו וכל שכן אם היה מכלל הסנהדרין יושב עמם בצית הגדול, ויש עליו לבוא לפניו ולומר ענותיו והם ישאו ויתנו עמו, ואם הסכימו כלם בצעול הדעת ההוא שאמר ושצשו עליו סברותיו יחזור וינהג בדעתם אחרי כן לאחר שסילקו אותו ויעשו הסכמה בטענתו. וזהו העולה מן ההלכות בהם ומ"מ חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה על כל פנים. עכ"ל הרמז"ן, והבוא צר"ן

החומר שחם דן לפניכם, שאסור לו להחמיר על עצמו, גם פטור מפאת זקן ממרא, דזה ליה בכלל לאו דלא חסור [ולדעת השאלת דוד נראה דאין לן מקור שחנק בין דן לפניכם או לא, דכל החינוך בין להחמיר לעצמו או לאחרים, וא"כ הדרינן דדן זקן ממרא אף בלא דן לפניכם].

אוצר החכמה

ומסתפקנא לדעת רמב"ן היכא דלא דן לפניכם והוא ראוי להוראה אי רשאי להקל על עצמו, היכא דהם אסרו ואיהו מקיל דלכאוי אמאי יתחייב להחמיר, אי מקרא דלא חסור הא לא קאי דכ"ג דלא דן לפניכם לדעת רמב"ן, ואי מנ"ד דהלכה כוותיה, דהויין רבים א"כ אמאי חייב להחמיר על עצמו היכא דאיהו מקילין, וע"כ דכ"ג ליחא הלכה כרבים נמאן דלית ליה ספיקות וא"כ גם להקל נמי, ולריך עיון, [ולדעת השאלת דוד פשיטא דאסור לו להקל על עצמו, אבל דיינין לפיס דעת רמב"ן].

והנה בעיקר הדבר, דמפלגין בין אם דן לפניכם או לא, לכאורה לא צעין שהיא ידון בפניהם בגופו, ואם ידע שנימוקיו היו לפני הדיינים, באופן שהגדתו אינה מוספת כלום, הוי כדן לפניכם, והיכא דמספקא ליה אם נימוקיו היו לפני הדיינים, הוי כדן ספיקא, ודכ"ג יהא חסור לו להקל לעצמו מפאת ספיקא. והיכא דאיהו מחמיר לעצמו ומספקא ליה אם נימוקיו היו לפני הדיינים, בזה חייב להחמיר מספק אע"ג דלהלך שהדיינים ידעו מדעתו, אינו חייב להחמיר, מ"מ ספיקא לחומר, [וגראה דאפילו במקום שהוא בקום ועשה, דלדעתו חייב לעשות מעשה, והכ"ג הקילו שפטור, היכא שספק אם ידעו נימוקיו, חייב לעשות, דאין כאן איסור צעשייתו אף אם פטור ממנה צעשה שאינו רואה להמרות בית הדין אלא לקיים חיוצי מספק שהרי בית דין לא אסרו הדבר אלא רק פערובו].

ולבאורה לפי זה היכא דמחמיר לעצמו,

לישנא דמתני' ריש הוריות נקט, ולבאורה איכא ראי' דמפלגין בין הדיינים דנהי דלענין ההגתו העלמית אסור לו לנהיג כן, מ"מ לענין הפקעתו מיחיד שעשה בהוראת כ"ג הוי מופקע, מדמקשין בגמי ארצא דמוקי מתני' צשמעין בן עזאי דא"כ הו"ל מזיד, ולי"ע היאך פירש אב"י למתני', ונכאוי לי"ל דדוקא צשמעון בן עזאי הוה מזיד לאב"י אבל בצל"רי צשמעון בן עזאי הוי שוגג, וטעם החילוק משום שמתחייבים לשמוע לצ"ד אף בלא דנו לפניכם, אבל אינה ראי' דהא חזינן דרמב"ן לא כתב דרק צשמעון בן עזאי אלא בכל חכם, וע"כ דכל חכם שהגיע להוראה חשיבא מזיד, וא"כ בלא"ה קשיא היאך פירש אב"י למתני' דגם לדידו, אחד מהם שידע שטעו אמאי לא חשיבא מזיד.

1234567

ובעיקר דברי הרמב"ן כתב בשאלת דוד שם דה"ל אפשר לומר דלא כן דאף לאחר שדן לפניכם חייב להחמיר על עצמו, דדינא דזקן ממרא איחמר רק צמורה לאחרים, אף בלהחמיר, או צעושה מעשה לעצמו להקל, דבזה קא עבר בלאו דלא חסור, אבל לא צמחמיר לעצמו.

אבל הדבר לי"ע מראית הרמב"ן מסוגיא דראש השנה דמשמע דהם דולת טעמא דאחם ואפילו מוטעין לא ה"י עליו חיוב מן התורה להחמיר על עצמו.

ועוד יש לעיין לדעת השאלת דוד מהו החילוק בין להקל ובין להחמיר, דלהקל אמרינן דאסור דזהו דינא דזקן ממרא, ולהחמיר חיב, ואמאי, הא אם אמרינן דאסור להקל מפאת קרא דלא חסור, א"כ אמאי יתחייב להחמיר על עצמו, הא איכא קרא דלא חסור, אבל ל"ק די"ל דכברא דהקרא אחי רק להחמיר עליו, אבל לא להקל עליו, לבחור לו דברים האסורים לפי דעתו, אע"פ שלאחרים אסור לו להורות להקל.

והנה לדעת רמב"ן לכאוי שמעינן זולת

לכאורה ס"ל להרמז"ן דאיסורו לא רק מפאת ספיקא חלל בתורת ודאי].

דבעצם חילוקא דהרמז"ן אם דן לפניהם או לא, יש לעיין בטעמו, אם הוא מפאת דכל שלא דן לפניהם אין נימוקיו בטלים, או דהוא מפאת דכל שלא דן לפניהם חמרינן דילמא הי' מחזיר את הבית דין לדעתו, ומסביר נראה כהלד השני, דלא צעין תורת בית דין לבטל נימוקיו כיון שצית דין כזר פסק בדבר.

ועבר וכיזיד ואלל, כיכא דספק אם כדיונים ידעו מנימוקיו, י"ל דיכא חייב קרבן ולא חשיב מזיד למאי שכתבו האחרונים דהמזיד לספק אינו מזיד לודאי, אבל נראה דחליא אי צעמא עשייתו חשב לעשות כן מפאת הספק שמא צית דין שמעו נימוקיו דאז שרי לי, או דלא נחית לדעתא דהך ספיקא.

[וב"ז כשכספק אם היו נימוקיו לפני כצ"ד, אבל כשודאי לא היו, חלל שספק אם היו משנים דעתם מחמתם או לא, כזכ

מוצר החכמה

סימן ז

בדין מבעט בהוראה

¹²³⁴⁵⁶⁷**אח"ח** צ"ד, כתבו חוס' במסכת שבת דף ל"ג חליבא דר' שמעון דהוה מפאת חנוס, ח"כ הכא נהי דמחמת שהוא טלמו אומר מותר, זה לא משוי חנוס אבל מחמת הוראת בית הדין, הא בוי חנוס, וגמלא שיש כאן שתי סיבות לפעולתו, סיבה אחת שעושאחו לשוגג, וסיבה שני שעושאחו לחנוס, וח"כ נראה מסביר דמקרי חנוס, דמא לי שיש סיבה שני שאינו חלל שוגג, אבל מכא הסיבה האחת בוי חנוס.

[האמנם דיש מקום לפקפק, דנהי דשורש הפטור הוא מפאת חנוס, אבל הא צעין שם הוראה, דהיינו שיעשה מכא צ"ד כדמוכח מדינא דקלקלה, חע"ג דדבר צרור דצטאר חנוסין, כגון כהלך אחר הרוז או החזקה וקלקל, פשיטא דפטור, וטעמא דהקלקול משוי להוראה כמאן דליחא, ואינו עושה מכא צ"ד ושמעין דחע"ג דשורש הפטור הוא חנוס, אבל צעין להוראה, וח"כ י"ל דלגבי הסובר שהדבר מותר, אין כאן הוראה, אבל מסביר לא נראה כן, דרק לגבי היודע שיש כאן איסור הוא דליחא הוראה וכדינא דקלקלה, דלא עושה מכא

דף ז' ע"ב. לאחריו מצטט כהוראה. פירוש, דחשיב תולה בדעת טלמו, וחייב קרבן יחיד אף למ"ד יחיד שעשה כהוראת צ"ד פטור, וכן אינו משלים לרוז ליכור. ופרש"י דכא דלא חשיבא תולה בצ"ד כיון דחמרינן דלא מחמת הוראת צ"ד קעציד כבי, חלל מפאת דעתו.

ויש לעיין היאך הדין היכא דצחמת דעתו שמוחר, ומאד זה הי' אוכל החלב, אבל היכא נמי הוראת צ"ד שהחלב מותר, ואיכו אינו מצטט כהוראה ויהי שומע לצ"ד ויהי אוכל, ושורש הספק דמחד גיסא הא הוי תולה בעלמו, ולחידך גיסא הא הוי תולה באחרים.

[ואין רא"י מהא דנקטא בגמ' מצטט כהוראה, משמע דכלל מצטט חשיב תולה בצ"ד חע"ג דחולל נמי בעלמו, ד"ל דחב"י אף בלא בלא מצטט חלל דרצוחא קמ"ל דסתם מצטט הרי תולה בעלמו, וכלשון רש"י].

ולכאורה לפוס ריבטא הי' נראה לומר, דגם ככה"ג יכא פטור מקרבן יחיד, כיון דטעם פטורו של יחיד שעשה כהוראת

בי"ד, אבל להסוּר דהדבר מותר, בהוראה כמאן דאיתא, ועושה נמי מכח בי"ד, אלא שעושה גם מכחו ידיה].

הגע עלמך, היכא דהורו שני בתי דינים, ונמלא אח"כ דבי"ד אחד הי פסול להוראה, ואיכו סמך על שניהם והי פועל מכח כל אחד מהם, האם נימא דיתחייב קרבן למ"ד יחיד שעשה בהוראת בי"ד פטור, ואע"ג דאם הייתה רק הוראה של בי"ד אחד ואיכו הי נמלא פסול, ודאי הי חייב קרבן יחיד, דהוי כנמלא העדים פסולים דחייב קרבן.

והבא נמי דכוותה, דאיכו סומך על הבית דין, וגם סומך על עצמו, וא"כ נהי דסמיכתו על עצמו אין זה ממש, מ"מ סמיכתו על הבית דין קיימת ושפיר מקרי ^{אוצר החכמה} חנוס.

והנה נחלקו רב ורבי יוחנן לעיל בזהו בי"ד שחלב מותר, ונתחלק לו חלב בשומן, דעת רב דפטור, ודעת רבי יוחנן דחייב, והנה לדעת רב לכאורה נמלא כמש"כ, דבאומר מותר ואיכא גם הוראת בי"ד יהא פטור, ולדעת רבי יוחנן לכאורה מצוה דלא כמש"כ, אבל הדבר תמוה דא"כ צ"י בתי דינים האחד כשר והאחד פסול יהא חייב וזה לא מסתבר, לכן נראה דשאני דינא דר' יוחנן דנתחלק, דחשבינן השתא רק לשגגת נתחלק כמאן דאיתא, אבל השגגה מכח הוראת בי"ד הוי כמאן דליתא, כיון דלא מחמתה של שגגת ההוראה אכל, משא"כ בגוונא דידן דאומר מותר ודשני בתי דינים, הוי צ"י סיבות השגגות כמאן דאיתא, וממילא מללא סיבת האונס את סיבת השגגה ונפטר מקרבן.

וכל זה אמור ציחם לדין קרבן יחיד, דזה באומר מותר והוראת בי"ד אכתי פטור, אבל לענין פר העלם דבר, יש לומר דאין כאן קרבן ליצור, דהתם צעינן שיעשה מכח הבית דין, וכיון דהבא אף בלא הוראתם הי עושה, נמלא דאינו עושה

מכחם ואין כאן קרבן ליצור.

ורא"י לחילוק זה, דהא דעת רב דבהורו בי"ד שחלב ונתחלק בשומן, דפטור מקרבן, ומ"מ לענין קרבן ליצור נסחפקו בחוס' שיהיו פטורים, ובפשוטו הטעם דלא מקרי מחמת הבי"ד, ולפי ביאור זה בדבריהם, נמלא דכהן גדול שהורה לעצמו, ונתחלק חלב בשומן, יהא פטור מקרבן אף לדעת רב, להך גיסא דספיקס. [וראיתי באחרונים שכתבו די"ל דטעם ספק בתוס' הוא מטעם אחר דאכתי לא מקרי שגגה אחת, דלכל אחד נתחלק בנפרד, ולפי ביאור זה בדבריהם ככהן גדול שהורה לעצמו ונתחלק לו חלב בשומן יהא תלוי בפלוגתא רב ור' יוחנן אף להך גיסא דתוס', אבל בדבר אחרונים ראיתי שפירשו התוס' מפאת דלי"ה מכח בי"ד וכמש"כ לעיל, מיהו ל"ע לפי זה דהא צגמי ילפינן מקרא דאינו מלטרף כיון דצעינן שגגה אחת, וא"כ היכא דאיכא שגגה אחת שילטרפו]. ואפילו לזד ספיקס דיכיו חייבים בקרבן ליצור היכא דנתחלק לכולם חלב בשומן, נראה דבגידון דידן שסמכו הליצור זולת מהבי"ד גם על דבר אחר, יהיו פטורים, דהתם טעמא דרב דחשבינן רק לסיבת ההוראה כמאן דאיתא ולא לסיבת ההתחלפות, והוי כמכח בי"ד, משא"כ הכא באומר מותר ואיכא הוראת בי"ד, הוי צ"י הסיבות קמן, וממילא לא מקרי מכח בי"ד.

[**ורא"ת** הא בתצו לח"מ פ"ה משגגות וחלקת מחוקק סי' י"ז ס"ק ע"ח דאם ע"א בעדות אשה הוי הוראה, משלמת לרוב ליצור, אע"ג דהתם הרי גם אומר מותר לדעת הסוברים דלא צעינן בי"ד בעדות אשה, י"ל דהתם סמיכתה השתא על בי"ד, אלא שאם לא יהא בי"ד חסומך על עצמה].

אמנם צדין הראשון שכתבנו, דבאומר מותר ואיכא הוראת בי"ד, לענין קרבן יחיד שאז יהא הדין דפטור, דאכתי הוי חנוס, לכאורה איכא למילף דלא כן ממש"כ הכס"מ

ליצור, כגון שסמך נוסף על בית דין הגדול גם על הוראה בית דין גדול שכבר נפטר (מיהו צוה י"ל דעיקר סמיכתו על השופט שצויים ההם), נראה דאילו מלטרף לרוב ליצור, ללא מקרי מכח בית דין.

והאופן השלישי, באיכא צ' סיבות קמן לשתי שגגות נפרדות, כגון הוראה ואומר מיתר של עצמו, לענין קרבן ליצור י"ל דאילו מלטרף, ולענין קרבן יחיד מדברי הרמז"ם שבעצת הכסף משנה וליקוטי הלכות משמע דחייב, וחייב זה הוא בין לרוב ובין לר' יוחנן, ומ"מ הסברא אכתי לריך תלמוד. [שו"ר בחז"ל האריות סי' ט"ו סק"א דמשמע דמפרש דברי הרמז"ם צמצעט שסומך על עצמו ולא על צי"ד, וא"כ לפי"ז הדרינן לכל משי"ב לעיל]

והנה צירושלמי פ"צ ה"א חיתא, משיח שאל כל צבוריית צ"ד פטור, צבוריית משיח אחר חייב, צבוריית צ"ד פטור שאלין הוריית אחרים אלל הורייתן כלום, צבוריית משיח אחר חייב, והוא שבורה ציולא צו.

ולבאורה שמעין מהאי סוגיא דהיכא דאיהו אומר מותר, וגם צי"ד מורין בן, פטור מק"י דחשיבא כעושה מכח הצי"ד, דאל"כ אמאי כהן משיח פטור, ויקשה על דברי הרמז"ם, והצנח הכסף"מ והליקוטי הלכות, אלל ל"ק דעל מנת לצטל דין הוראה של כהן משיח לעצמו סגי צהא דיש כאן הוראה צי"ד, אע"ג דלגבי פטור מקרבן יחיד ליכא צבה"ג.

ובאמת צעין למימר הכי לא רק ע"מ ליש צ הרמז"ם להצנח הכסף"מ, שהרי לענין ק"ל לכאף פשיט שחם סומך גם על עצמו, אינו מלטרף, ותקשי דצירו משמע דכמאן דליתא כלל צהדי צי"ד, דאין לומר דכמאן דאיתנייהו תרוייהו ומשוי"ה פטור כהן משיח, חדא דהלשון לא משמע כן ועוד דא"כ מ"ש מסיפא דצבורה חצירו חייב [מיהו לקמן יתבאר דהתם חצירו כמאן דליתא] אלל דדוקא לענין הוראה דבהן משיח הוא

דברמז"ם מפרש כך דמצטע צבורה, שאל לבוראהם שכבר ידע כן מכבר, משמע מדצרו שאין כאן חנאי שאלם זה אינו נכנס לצי"ד כמי שמפרש רש"י, אלל סגי לן דצבורה זו הוא אומר מותר גם על סמך דעתו, וכן משמע מלשין הליקוטי הלכות צכעתיקו אח דברי הרמז"ם, חם כי מלשון הרמז"ם עצמו לעי"ד אין הכרח למשמעות זו, ולכאורה מלשון הרמז"ם צפירוש המשניות משמע דמפרש כרש"י.

ונתי דברמז"ם איירי לענין קרבן ליצור, וצוה פשיטא ללא מקרי חולה צי"ד וכמש"ב לעיל, אלל כיון דברמז"ם מפרש כן למצטע צבורה האמור צגמ, א"כ נשמע דגם לענין יחיד שפשה צבורה בית דין הכי הוא.

אלא שיש לעיין דלפי זה יקשה עלינו הליור אשר כתבתי באיכא צ' צתי דינים שבורו אותה הוראה ואחד מהם נמלא פסול דודאי פטור כעושה, י"ל דאומר מותר הוא סוג שגגה אחר מאשר הוראה, וצ"ב צתי דינים איכא קמן שגגה אחת מחמת צ' סיבות, אלל אומר מותר הוא סוג שגגה שני. ועל כן חייב, דהשחא קעציד נמי מחמת אומר דינא ודמי לנתחלק ואפי' לרוב חייב דשאני נתחלק דהחילוק כמאן דליתא ואין כאן אלל הבוראה [ומיהו סברא קשה היא, דמ"מ כלד הטיח שנצתי הסיבות הוא מפאת שסיצר שמוחר, וא"כ אכתי היי אונם]. ולקמן יתבאר ד"ל סברא אחרת דלא מקרי חולה צי"ד כיון דעיקר סמיכתו על עצמי.

והנה העולה ממש"ב, דג' גיוני הם. הא', באיכא הוראה וחילוק, פלוגתא רב ור"י, והתם י"ל דסברת רב דאיכא רק שגגה הבוראה, וסברת ר"י דאיכא רק שגגה החילוק.

האופן השני, באיכא צ' סיבות קמן, והם שגגה אחת ממש, כגון צ' צתי דינים ואחד מהם נמלא פסול, לענין קרבן יחיד נראה דפטור דאכתי כוי אונם, ולענין קרבן

וא"כ צעל המשל אשר אמרנו משני צחי דינים אחד כשר ואחד פסול דשא"ה דא"ה המורה, זולת דנימא דשאני מופלא צהדי מופלא ממילא צהדי צ"ד דהוי סמיכתו נמי על הצ"ד, והלכך פטור מק"י, ומיהי לא רק על הצ"ד והלכך לא יערך צהדי קרבן ליצור. ובעיקר האי דינא דמצעט דמחייבין לי בקרבן יחיד, עכ"ל לומר להאי שיטה דלא צעין צ"ד הגדול על מנת לפטור יחיד שעשה בהוראת צ"ד, וגם להאי גיסא דתוס' דאף הדין עלמו יבא פטור מפאת יחיד שעשה בהוראת צ"ד, דהאי מצעט לא הגיע להוראה דאל"כ מאי לן בזה דאין סמיכתו על צ"ד, אכתי יפטר מפאת סמיכתו על עלמו.

אבל זה תליא במה שהארכנו לעיל סימן צ' ועלה צידיו שם דלכאורה ליכא למנקט צהדי הדדי בגי תרי כוחות, גם דלא צעין בית דין הגדול לענין פטור יחיד שעשה בהוראת בית דין, וגם דהתולה בעלמו חשיבא תולה בצ"ד.

דמחצטלה צהדי הוראת צ"ד, אבל מ"מ לענין ק"ל י"ל דלכא"ע לא יסלים.

ובדינא דסיפא דהירושלמי דבהורה חצירו חייב צפר, לכא"י קשה הא סומך נמי על חצירו, ועכ"ל דחצירו צהדי דודי כמאן דליתא, ולפי"ז לכאורה איכא למילף דלכא"ע דדינא דיחיד שעשה בהוראת צ"ד פטור לאו דוקא בצ"ד הגדול [ענין ח"מ סי' י"ז ס"ק ע"ח ונ"ב דחזו"א אכ"ע נשים סי' כ"ז] וא"כ נראה דאף ג' לא צעין וסגי בחד מופלא, היכא דיהיו צ' מופלאים, וגם הוא וגם חצירו יורו, יבא חיב בקרבן יחיד [לגיסא דהתוס' לעיל צ' א' דדין שעשה בהוראת עלמו לא שיבא צ' פטורא דיחיד שעשה בהוראת צ"ד], ולא נימא על מנת למפטרי דאיכא גם הוראה אחרת, דא"כ אמאי המשיח חייב. הא יש גם הוראה שמחממה פטור.

וטעמא דמילתא ז"ל דהוראת עלמו חשיבא לאיניש טפי ועיקר סמיכתו עלה, וא"כ לפי"ז יש לדון שגם צהדי צ"ד יבא כן

נח"ח 1234567

סימן ח'

בדין אין בי"ד משלימין לרוב ציבור

דקרבן ליצור מיצא על אלה ששגגו כחולאה מהצ"ד, ולגבי הצ"ד עלמו לא מקרי כשגג ע"י הצ"ד.

ונראה דצנני טעמים אלו נסתפקו התוס' לעיל דף צ' ע"א, שנסתפקו אם צ"ד עלמן מציחין קרבן יחיד. ונראה ביאור דצריהם דנסתפקו למ"ד יחיד שעשה בהוראת צ"ד פטור, אי מכל מקום בית דין עלמם יערך להציא קרבן יחיד, והנה מתפרש דאז דהדיינים לא מקריין תולין בצ"ד. ומקרי לגביהם כשגגה שלא באה מחמת שמיטה להוראה. והנה לפי דאז,

דף ג' ע"א. ומר סבר אין צ"ד משלימין לרוב ליצור, והכי פסק הרמב"ם. והנה יש לעיין צהאי דינא לענין מאי איתמר, אי רק לענין שנחשוב את חצרי בית הדין שחטאו בשוגג כמשלימים לרוב ליצור, דא לא מלינן, אבל לענין מנין הליצור, כדי לדעת מספר הרוב, יש לחשוב הדיינים נמי בכלל הליצור. **ולכאורה** זה תלוי בטעם הדין אמאי אין צ"ד משלים לרוב ליצור, דיש לפרש דין זה צנני אופנים. יכולים לומר דהדיינים לגבי עלמם לא מקריין תולין בצ"ד, ובאופן שני יכולים לומר דהצ"ד והליצור חשיבי כחצרות,

דמהאי טעמא חייבים בקרבן יחיד חף למ"ד יחיד שעשה צבורא דז"ד פטור, ח"כ דבר פשוט שיש לחשוב הליצור לענין מנין הריצ, צהדי הצי"ד שהרי לית לן סיבה המפקעתם מכלל הליצור, אלא דאינס משלימים לרוב ליצור מחמת דאינס תולים צצ"ד, וא"כ כשם שמילחא דפשיטא לענין המצטע צבורא דאינו משלים לרוב ליצור, כיון דאינו תולה צצ"ד, מ"מ חשבון רוב הליצור הוא צהדי, ככא נמי דכוותה. [ואף שיש לחלק דשאני מצטע צבורא דיש אפשרות שיהא תולה צצ"ד, רק השתא אינו עולה, משא"כ צ"ד גופיכו לא יתכן כלל שיתלו צצ"ד, מ"מ מסביר נראה דאם כל הא דאינס משלימים לרוב ליצור, רק מפאת דאינס תולים צצ"ד, לענין מנין הליצור יש לחשוב הצי"ד בכלל].

אבל אם נימא דטעם הא דאין צ"ד משלים לרוב ליצור, מפאת דענין קרבן ליצור הוא שהצ"ד גרם להם לשגוג, ולגבי עצמם לא מקרי גרימא מכא צ"ד, בזה יש לדון אי יש לחשוב הצי"ד צהדי הליצור לענין הרוב או לא. דיש לומר דלא חשבינן, דכיון שאינס בכלל ליצור לענין החשבון כשוגגים צגרמא הצי"ד (אע"ג דחשיצי תולים צצ"ד) הכי נמי לענין חשבון הרוב לא חשבינן להו בכלל, אבל יתכן לומר דאינו כן, דמכל מקום בכלל ליצור איתנהו, ורק להשלים לרוב ליתנהו כיון דצ"ד לא גרם להם.

ואם נימא כן, אזי הפלוגתא בין מ"ד צצ"ד משלים לרוב ליצור ובין מ"ד דאין צ"ד משלים לרוב ליצור, קיימא בכל גוונא, דלענין מנין הרוב שוים שני המ"ד, וכל הנדון אם יושלם הרוב ע"י בית הדין. ואם נימא דלמ"ד אין צ"ד משלים לרוב ליצור, ה"ה דאינו בכלל הליצור לענין מנין הרוב, אזי פלוגתאם רק בגוונא שמן הליצור זולת הצי"ד ה"י רק מיעוט, ורוב הליצור שזולת הצי"ד לא שגגו, ואילו מהצ"ד שגג ויתר מרובו,

דחייבין בקרבן יחיד, נראה פשוט שלא יתכן שישלימו לרוב ליצור, לענין קרבן ליצור, שהרי גם בקרבן ליצור צענין שרוב הליצור שידע להוראה. ואם אחד המשלים לרוב שגג צעמו דין בלא ששמע הוראה בית דין, דבר פשוט שאינו משלים לרוב ליצור וחייב בקרבן יחיד. וא"כ לפי דא דהתוס' דחייבין קרבן יחיד, צע"כ מחפרש טעם הכ מ"ד דאין צ"ד משלים לרוב ליצור, בגלל שלא מקרי תולה צצ"ד.

ולדעת אידך מ"ד, דצ"ד משלים לרוב ליצור, צע"כ לומר דאם רק הצי"ד שגג בלא הליצור, יהיו פטורים מקרבן יחיד, למ"ד יחיד שעשה צבורא דית דין פטור, אלא דכל הא דנסתפקו צתוס' שיהא חייב בקרבן יחיד, הוא רק אליבא דכך מ"ד דאין צ"ד דין משלים לרוב ליצור, והיינו דנסתפקו אם ציסוד זה גופא חלוק כך מ"ד אידך מ"ד, דאידך מ"ד ס"ל דחשיצי תולה צצ"ד, ופטור צמיעוט מקרבן יחיד למ"ד יחיד שעשה צבורא דית דין פטור ומשלים לרוב ליצור, וכך מ"ד ס"ל דאינו חשיצי תולה צצ"ד, וחייב בקרבן יחיד, ואינו משלים לרוב ליצור. **והצד** השני דספיקא הוא, דלעולם צ' המ"ד מודים צהאי פרט, דהצי"ד נמי חשיצי תולה צצ"ד, וא"כ דעת הכ מ"ד דצ"ד משלים לרוב ליצור מחפרשת צפשוטו, ודעת אידך מ"ד דצ"ד אינו משלים לרוב ליצור, היא מהטעם השני אשר כתבנו, דקרבן ליצור צא ע"י אלו ששגגתם נגרמה ע"י הצי"ד, וצ"ד לא מקרי גורמים לגבי עצמם.

נמצא דספיקא צציאיר טעם הדין אמאי אין צ"ד משלים לרוב ליצור, תליא צספיקא דהתוס' אי צ"ד חייבין בקרבן יחיד.

ומעתה נחזור לספק המוצא צריש דצרינו, אי גם לענין חשבון רוב הליצור הוי זולת הצי"ד, או דיש לחשוב הליצור צהדי צ"ד, ולכאורה יבא זה תלוי צצ' הטעמים, דלעטם דכא דאין צ"ד משלים לרוב ליצור, מפאת דלא מקרי תולה צצ"ד וכדחזינו

ישראל ולפירושו לא שמעין דין זה, ובספר
היד סתם דלא רוב ליבור או רוב שצעים
ונפשוטו משמע דבעינן כל השצט דאליכ
הוליל לא רוב דרוב שצעים, ואמנם אינו
מבכר דכיון דלעולם רובו ככילו איכ גס רוב
שצט חשיבא כשצט ומלטרפי לרוב שצעים,
וליע לדינא לדעת הרמב"ם.

ומעתה אי נימא דאין חושבין בבי"ד
בכלל הליבור, היאך משכח"ל דינא דרוב
שצעים, הא בבי"ד אינו בכלל, לענין חשבון
העושים, ואשכח דרק רוב השצט עשה. אח"ל
דבעינן כל השצט.

אבל יש לדחות רא"י זו דמשכח"ל
שהבי"ד הגדול היו בו רק מאידך חמשת
השצעים.

אבל אחתי תיקשי היאך משכח"ל דינא
דרבי יהודה דשצט שעשה צבורא דית
דינו דחייב קרבן ליבור, אח"ל דלא סגי
צרוצ השצט. [מיהו יש לדון דאף אי
לענין דין ז' שצעים לא סגי צרוצ מכל שצט
ובעינן כל ז' שצעים, אבל לענין דינא דר
יהודה דשצט שעשה צבורא דית דינו יהא
סגי צרוצ שצט, דלר יהודה שצט לגבי דית
דינו בכלל ישראל לגבי בי"ד הגדול].

נתבאר לן דאיכא צ' טעמים אחאי
אין בי"ד משלים לרוב ליבור, או מטעם
דבי"ד עלמו לא חשיבא כתולה דבי"ד, ואף
לענין קרבן יחיד, או שרק לענין קרבן ליבור
אין הבי"ד משלים לרוב ליבור מחמת דבעינן
שהבי"ד יגרום לליבור ולגבי עלמו נמי מקרי
גורם. דלכאורה נפקותא ציניהם לענין אי
חשבינן לבי"ד כהדי הליבור לענין מנין
הרוב, ולהלך הראשון מלרפינן להבי"ד
כהדי הליבור לענין מנין הרוב, ולהלך השני לא
מלרפינן, אבל נתבאר לן דאין הדבר מוכרח
ואף להלך השני י"ל דחשבינן להבי"ד כהדי
הליבור, ושכן משמע מלשון הרמב"ם. ואיכ
ליחא להאי נפקותא צין הני תרי טעמים.
וכן לענין אי רק דית דין עלמס שגגו בלא
רוב ליבור, נמי ליכא נפקותא, דנהי דלמ"ד

דלא למ"ד בי"ד משלים לרוב ליבור, יש כאן
קרבן ליבור, ולאידך מ"ד אין קרבן ליבור,
דצגוונא שה"י רק רוב ליבור ורוב בי"ד,
אזי ליכא פלוגתא צינייהו, דצין למר וצין
למר יש כאן קרבן ליבור, דנהי דאין בי"ד
משלים לרוב ליבור, אבל כלפי הפחתת
מספר השוגגים הא פחת נמי מספר הנחוצ
לרוב הליבור.

ולכאורה איכא למידק הא דינא,
לדין דאין צ"ד משלים לרוב ליבור, אי מכל
מקום מלטרף לליבור לענין מנין הרוב, מלשון
הרמב"ם פרק י"ג מהלכות שגגות הלכה צ',
וז"ל כילד היו יושבי ארץ ישראל שש מאות
אלף ואחד והיו העשין צבורא דית דין
שש מאות אלף ואחד עכ"ל, ולא כתב דהני
שש מאות אלף ואחד הויין זולת דית הרוב.
משמע קלח דמלרפינן להו לענין חשבון הרוב.
והנה יש לעיין להאי גיסא, דמלטרפינן
דית דין לענין חשבון הרוב, אע"ג דלא
מלטרפינן להו להשוגגים, לענין דינא
דשצעים, דהנה אשכחן שתי הלכות דפר
העלם דצר שמשגחינן לא רק צליבור בכללותו
אלא גם בשצעים, חדא, לדעת ר' יהודה
דשצט שעשה צבורא דית דינו חייב, וחז
דפסק הרמב"ם כדעת רבי שמעון צן אליעזר
לקמן דף ה' ע"א, דקרבן ליבור משכח"ל או
צרוצ ליבור או צרוצ שצעים.

ויש לעיין כאשר הגדון מחמת שס שצט,
אי בעינן כל השצט או דסגי צרוצ השצט.
דהיינו אי לרבי יהודה סגי צרוצ שצט. וכן
לענין חשבון הרוב היכא דלא היו רוב ליבור
אלא ריב שצעים, אי בעינן כל שצט שצעים
או דסגי צרוצ כל שצט ושצט משצעת
השצעים.

והנה צמחני להלן ה' אי חנן הורו דית
דין ועשו שצט שצעים או רובן על פיהם,
ופירש רש"י או רובן של כל שצט ושצט
דשצעה שצעים, ומבואר דגם שצט אמרינן
רובו ככולו, אמנם הרמב"ם שם בפירושו
המשניות מפרש או רובן דקאי ארוב כלל

יחיד שעשה צהוראח צי"ד פטור א"כ נפקחא דלכעס הראשון חייבים ולעס בשני פטורים, וכמו שנסתפקו חוס', אבל חנן בא קי"ל דיחיד שעשה צהוראח צי"ד ^{אח"כ 1234567} חייב.

מידה נראה דגם לדין איכא נפקחא רבחא בין הטעמים, לענין היכא דהי רוב ליצור זולת בבית דין, אי בקרבן ליצור מכפר גם על בבית דין או דאיכו לעולם חייבים בקרבן יחיד. דלכ הראשון חייבים בקרבן יחיד, דנכי דאשכחן דינא דגרירה לקמן במחנה דף ג' ע"ב, הכי מילי התם דאיכא לגבי טלס תורת הוראח אלא שהרוב כבר נתכפרו אבל הכא הא ליכא לגבי צי"ד ענמי תירת הכיראח כלל ואמאי יגררו. ואפילו לגיסא דהגרע"א הוצא לעיל סימן ד' דהיכא דהי רוב ליצור אלת א שנתחלק לו צו חלב בשומן נימא תורת גרירה, גמי דוקא התם דאיכא אף לגבי תורת הוראח אלא דהנדון רק מפאת גזי"כ דצעינן שגגה אחת כולם. ודמי למצטע צהיראח דפשיטא דליכא לגבי תורת גרירה כלל.

אמנם לאידך גיסא דעס הא דאין צי"ד משלים לרוב ליצור לא מפאת דלא מקרי חולה צי"ד אלא מפאת דצעינן ליצור שנגרמה שגגתו ע"י צי"ד, צזה יש לדון תורת גרירה, ולפי"ז לא יציא צי"ד קרבן יחיד היכא דאיכא רוב ליצור זולתם, והכי משמע סתימת הדינים במסכתין וצרמז"ס.

והנה יש לעיין צמי שגג על סמך הוראח צית דין יאח"כ נעשה דיין, אי ישלים לרוב ליצור, צעשה שצבעיתו דיין אכתי בהוראח צתקפה, והידיעה שההוראח מועטית נודטה לאחר שנעשה לדיין.

והנה לדין אין ספק דיש כאן קרבן

ליצור, דקי"ל כרבנן דר' שמעון דצחטא ואח"כ נתמנה כהן גדול וצמרובין ונתמעטו הכל תליא צעשה העצירה אבל הנדון חניבא דר' שמעון דסצירה לי' דצעינן עצירה וידיעה צחיוב, ולכאורה תלוי צצ' הטעמים אמאי חינו משלים לרוב ליצור, דלכאד דלא מקרי חולה צי"ד, אין אה שיך לדינא דר' שמעון, דהרי הא דחינו משלים לרוב ליצור חינו מפאת חכונתו אלא כיון שאינו חולה צי"ד משא"כ צי"ד, אבל להלכ השני יש לעין צזה. די"ל דזה נמי כפטור מחמת חכונתם [וגרעה פשוט שאם לאחר העצירה הלכו מחין לארץ ישראל ועדע להם שם, למאי דקי"ל דאין ליצור אלא בארץ ישראל, דתליא נמי צפלוגתה ר"ש וחכמים] או דילמא דאכתי ל"ה מחמת חכונתם אלא מפאת שלא נגרמה עצירתם ע"י צית הדין.

והנה להאי גיסא דנכי דאין צי"ד משלים לרוב ליצור מ"מ חינו מלטרף למנין הליצור לענין מהות רוב הליצור, נראה לעי"ד דאם רוב הליצור שזילת צי"ד שגגו, וגם צי"ד עלמו שגג, מכל מקום לא יהא כאן דין קרבן ליצור, ויהיו חייבים כולם קרבן יחיד, דאע"ג דצפועל רוב הליצור ורוב בבית דין שגגו, מ"מ הוי כמישעט, דכיון דחזינו דהצי"ד המורה לא חשיבא כחלק מן הליצור לענין העושים, ולאידך גיסא אמרינן דחשבינן להצי"ד כחלק מן הליצור לענין מנין הרוב, א"כ מה לן צזה דהצי"ד עלמס עשו, מ"מ אין כאן רוב עושים, ודמי למצטע צהוראח דחשבינן לי' מן הליצור לענין חשבון הרוב ומ"מ אם יעשו רוב הליצור שצלעזו [אבל עמו ליכא רוב] ואיכו נמי יעשה, אין כאן קרבן ליצור. ויעיין צספר חפץ השם מש"כ צזה.

סימן ט'

בדין יושבי א"י בהוראה

השני, פשיטא דאלי שלא שגגו פטורים מלשום, והגדון רק על אלו ששגגו, וזוהי י"ל דאם איתא תורת גרירה בכפרתם, חייבים בתשלומים אע"ג דעיקר הקרבן אינו מחמתם.

ונראה דהדרך הג' לא מחזורא, דכיון דילפינן מקרא דרק בני א"י חשיבא קהל, מחפרש בפשוטו דבני חו"ל לאו קהל מקרי, ולא רק לענין דחשבון הכוזב לריך להיות מיושבי א"י. וכן איכא למילף ממש"כ במנ"ח מלוב ק"כ דאם רוב ליבור שבא"י שגגו, ואיכא שם רק צ' שבעים, מציאים רק צ' פרים (למאי דקוי"ל כר' יהודה לקמן במתני דף ה' ע"א דחייב פר העלם דבר של ליבור הוא על כל שבע ושבע) ולהלכ' הג' הדין נותן דיציאו י"ב פרים, כיון דבני חו"ל מקרי קהל רק תורת רוב ליתא עליהו וא"כ כיון דקוי"ל דאף שבע שלא חטא מציא קרבן איכא דאיכא ריב ליבור או רוב שבעים, אמאי לא יציאו שאר השבעים, ומצואר דפסיקא לי' להמניח דלא כהדרך הג'.

ולא נותר אלא לדון צ"י הדרכים הראשונות, אי איכא תורת גרירה על בני חו"ל לפטרם מקרבן יחיד ולהתכפרם בקרבן ליבור. והנה אם נאמר דאיכא תורת גרירה, יש לעיין אם יתחייבו פר צפני עולם איכא דהויין משבע שאין דכוותי' בארץ ישראל, ולכאורה דא לא מליין למימר, דמשכחינן דינא דגרירה רק לענין שהקרבן ליבור המוקרב בלא"ה מתכפר גם עליהם, דומיא דמתני' דף ג' ע"ב, אבל מפאת הגרירה ליתן דין קרבן חדש, זה לא חשכחן. וא"ת א"כ איכא דליכא שבע דכוותיהו בא"י היאך יתכפרו, י"ל דגדון זה קיים אף לדעת ר"ש לקמן דף ה' ע"א דס"ל דרק השבעים שחטאו מציאין קרבן, ולית לי' דר' יהודה דס"ל דכל

דף ג' ע"א. אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל. צדינא דרב אסי איכא קולא וחומרא, קולא דאע"ג דרוב עם ישראל שגג, אבל רוב יושבי א"י לא שגגו, פטורים מקרבן ליבור, וחומרא דאיכא דרוב יושבי א"י שגגו אע"ג דהוה מיעוט רוב עם ישראל, חייבין בקרבן ליבור. ונראה דלא צעיקן שם תושב וכל ששגגתו היתה בא"י אף שדעתו לחזור משלים לרוב, וכל ששגגתו בחו"ל אף דהוה תושב א"י, ודעתו לחזור לא"י אינו משלים לרוב.

והנה צבאי דינא דהלך אחר רוב יושבי א"י, אפשר לפרשו צ"י אופנים. אפשר לומר דכל דין קרבן ליבור איתמר רק על בני ארץ ישראל, ובני חו"ל מופקעים מזה, והלכך אף איכא דהי רוב מצני א"י, ושגגו נמי בני חו"ל, חייבים בני חו"ל בקרבן יחיד, לדין דקוי"ל יחיד שעשה בהוראה צ"י חייב. והאופן השני י"ל דנהי דבני חו"ל אינם משלימים רוב ליבור, מ"מ צאיכא רוב ליבור בא"י, ואיכא תורת קרבן ליבור, נגררים בני חו"ל בתורת גרירה, כי היכי דאשכחן לקמן במתני' דף ג' ע"ב תורת גרירה לענין היחיד שעשה לאחר שנתכפרו הליבור. והאופן השלישי י"ל דגם בני חו"ל חשיבי כליבור לענין קרבן ליבור, אלא דלענין הגדון היאך לחשוב הרוב, בזה קיצעים יושבי ארץ ישראל, והלכך לאחר שיש רוב, חייבים גם יושבי חו"ל נמי.

והנפקא מינה בין הדרך השני והשלישית, היא לאחר דאיכא רוב בא"י, אי חייבים כל בני חו"ל להשתחף בדמי הקרבן ליבור, למאי דקוי"ל כמ"ד לקמן דף ג' ע"ב דפר העלם דבר בתחילה גוזין עליו, ואינו צא מתרומת הלשכה, דאם נימא כהדרך הג', יתחייבו כל בני חו"ל צדמים, אבל אם נימא כהדרך

[אוצר החכמה]

ששבת דף ל"ב ע"א, ולר' אלעזר הדין בהיפוך
דביש צביתו חייב אשם חלוי ובמדינת הים
פטור, דמלישנא דמחנני משמע דר' אלעזר
לאחמורי אדר"ש אחא, אבל אין זו ראי'
מכרעת.

וגאון אחד שי אמר להביא ראי' דהא
חזינן דאיכא למ"ד דצטען רוב שצטים ולא
סגי צרוב ליצור, דילפינן מקרא דקהל, עיין
לקמן ה' א', ולפי"ז אלו שגגו רוב הליצור
שצא"י אבל היו גרים, פשיטא דאין כאן
קרנן ליצור, ואפילו הכי קאמר קרא בפרשת
שלח דפר העלם דצר דע"ז מכפר נמי על
הגרים, חזינן דאף הכי דלא מקרינן קהל
דגגרים צבדי רוב ליצור, וא"כ ה"י צני
חז"ל דלא מקריין קהל. [ויש לעיין לדידן
דסגי צרוב ליצור, אי רוב ליצור מן הגרים
אם איכא ק"ל ולכאורה ליכא כיון דחזינן
דכל שצט מציא קרנן הרי דהחיוצ על
השצטים וא"כ צרוב גרים ליחא קרנן ליצור,
ואכתי ל"ע, וא"כ הרא"י מהקרא היא
לכו"ע]

ובחזו"א הוריות ס' י"ד ס"ק כ"ד
כתב דאע"ג דסלקא דעתין לקמן ה' ב'
דשצט לוי לא אקרי קהל, מ"מ צן לוי שגג
מתכפר צפר ק"ל צבדי שאר שצטים כדמוכח
ממחניתין דף ו' ע"א.

וא"כ לכאורה שמעינן מינה דינא
דגרירה צרוב ליצור אף להני דלא מקרי קהל,
אך יש לדון לחלק ונימא דהני דבארץ ישראל
אלא דלא מקריין קהל הויין צתורת גרירה
משא"כ הכי דלאו בארץ ישראל.

ובעיקרא דהאי דינא דרב אסי דאין
קרוי קהל אלא שצא"י, כתב צמח"ט שם
דהני מילי לענין רוב ליצור, אבל לענין רוב
שצטים אין הדין כן דלעולם צטען ז' שצטים
והיכא דלא יהיו צא"י י"צ שצטים אלא פחות
לא סגי צרוב השצטים הנמלאים צא"י.
[וכן נראה דפסיקא להחזו"א כ"י י"ד ס"ק
כ"ג].

דנראה דלפי"ז לא יועיל לענין לחיוצ

השצטים מציאים, ומעתה יש לדון לדעת
ר"ש היכא דרק מקלח השצט שגג, אי מתכפר
צבדי קרנן ליצור דלידך שצטים, או דחייב
קרנן יחיד לדידן דיחיד שעשה צהוראח צי"ד
חייב וכפי הדין לר"ש יבא צכ"ג, יבא נמי
צנ"ד. [מיכו בעיקר הדבר, דל"ש מפלח
גרירה לחייב צקרנן שצט צפני עלמו, אכתי
לריכא עיונא, ויש צזכ נפקותא לענין היכא
דנודע לצי"ד ובהיאו כפרתן, ואח"כ שגגו
שצט אחר לדעת ר"ש, דרק השצטים השוגגים
מציאים, אי השצט בנוסף יציא צפני"ע,
דילמא דין גרירה מכני לעלם החיוצ הכללי
דהקרנן ליצור, ומ"מ אח"כ כל שצט יציא,
ואף אח"ל דלר"ש לא אמרינן לה וליכא חיוצ
כללי דקרנן ליצור על כל השצטים, דילמא
לדידן דלעולם מציאים כל ה"צ שצטים,
אמרינן לה, ולריך עיין].

והנה צפשוטי ה' נראה כהדרך
הראשונה, דלא דמי לגרירה דאשכתן לקמן
צמחני דף ג' ע"ב, לענין זה שגג לאחר
שכרצים הביאו קרננס, דאיכו צאמת צתורת
הקרנן ליצור, אלא שהביאו כפרתם יצא
אכתי גרירה, אבל צן חז"ל אינו כלל צתורת
קרנן ליצור וא"כ יתחייב צקרנן יחיד למ"ד
יחיד שעשה צהוראח צי"ד חייב.

ולכאורה יש לפשוט ממחנני לקמן דף
ג' ע"ב, דקחני החם ישב לו צחוך ציתו חייב,
כלך לו למדינת הים פטור, משום שצמדינת
הים לא שמע מחזרת צית הדין וחשיב אכתי
חולה צצ"ד, וחקשי בלא"י ל"ש גצ"י גרירה
דהא ליחא צמדינת הים, ואמנם יש לדחות
דר' אלעזר ס"ל יחיד שעשה צהוראח צי"ד
פטור ולא מפלח גרירה אחינן עלה,
[וצרמנ"ס פ"ד מהלי שגגות ה"י צהביאו
למחנני לא כתב מדינת הים אלא מדינת
אחרת וזה משכח"ל אף צא"י] אבל מ"מ
דוחק גדול הוא לומר דלר' שמעין דפטר
צמחני מפלח גרירה דיקא צישב צציתו
ולא צמדינת הים, כיון דס"ל לר"ש דיחיד
שעשה צהוראח צי"ד חייב, אחד גירסא

השבע הויין בא"י לא יהא כאן דין קרבן ליצור מפאת רוב שבעים [או אפי' צרובם] אס נימא דלענין ז' שבעים בעינן כל השבע ולא סגי צרובי, ועיין לעיל לענין אי צי"ד משלים לרוב ליצור שהארכנו בזה] ולא אשתמיט זה, ושמא יש לחלק בין הגישאים דלענין רוב שבעים בעינן רוב השבעים באשר הם אבל לענין רוב צגי השבע משגחינן רק ביושבי ארץ ישראל, ולריך עיון.

קרבן ליצור אס שאר השבעים שצחול"ל נמי ישגנו מפאת הכוראה כדי להשלים לז' שבעים, שהרי אינהו לא קרויים קהל ושגגזס כמאן דניחא, ונפיי"ז באופן שגנו מחלה מן השבעים נעוגס נח משכח"ל דין רוב שבעים. מיהו בעיקר דינא דהמני"ח יש לעיין דאס נימא דלענין רוב שבעים יש לחשוב לעולם רוב י"ב שבעים ואף באיכא בא"י פחות מיי"ב שבעים, אי"ב לכאוי לענין צגי השבע נמי נימא כן, דהיכא דרק מיעוט מצוי

אוצר החכמה

סימן י'

אח"ח 1234567

בדין מרובין ונתמעטו

בשעת העצירה [אלא דלרבנן זה צלצד הקציע ולר שמעון בעינן זולת זה גם שיהא רוב בשעת ידיעה] יש נעין חימתי חג האי דין רוב, אי סגי לן שבעה גמר השגה הויין השוגגים רוב הליצור, או דבעינן של כל השוגגים שצמשך כל זמן השגה יהא עניייהו תורת רוב, ונפקא מינה היכא דנתמעט הליצור תוך משך זמן השגה, דאי אזלינן בחר גמר השגה, הוי רוב ליצור וחייבים קרבן ליצור, אבל אי אמרינן דבעינן תורת רוב צמשך כל זמן השגה, אי"ב בעינן דמספר השוגגים דלצסוף יהא חשוב רוב אף לגבי הליצור שהי' בתחילת השגה, ואס בתחילת השגה הי' הליצור כזה שעל מנת להיות רובו בעינן מספר שוגגים רב יותר מאשר בשעת גמר השוגגים, לא וכן לחשוב תחינת השוגגים כחלק מן הרוב.

ולכאורה נראה כהלך השני דכשם דהיכא ששגנו מיעוט הליצור ואח"כ נתמעט הליצור חייבים קרבן יחיד, הוא הדיון כשנעשה בהתמעטות לאחר שמקלח שגנו, דאין נראה לומר דאזלינן בחר גמר השוגגים ואס אז הי' רוב, חייבים בקרבן ליצור, דהא צמועטין ונתרצו מסתברא ודאי דאס עוד

דף ג' ע"א. מרובין ונתמעטו כו', מסקינן דלרבנן דר"ש הכל חלוי בשעת העצירה, והלכך מועטין ונתרצו פטורין מקרבן ליצור, וחייבים בקרבן יחיד לדידן יחיד שטעה צבורא צי"ד חייב, ומרובים ונתמעטו חייבים בקרבן ליצור, ולר שמעון בעינן גם ידיעה וגם עצירה צמן חייב, והלכך בין מועטין ונתרצו ובין מרובין ונתמעטו פטורים מקרבן ליצור.

אמנם לא נחבאר לר שמעון מהו לענין קרבן יחיד צמרוצין ונתמעטו או צמועטין ונתרצו, למ"ד יחיד שטעה צבורא צי"ד חייב, ולכאורה פטור גם מקרבן יחיד דומיא דחטאו עד שלא נחמנו דפטורים מזה ומזה, אבל יש לדון דכיון דאינס צתורת חייב קרבן ליצור, הדר דיוס ממילא לחייב קרבן יחיד, דומיא דהיכא צי"ד אינס יודעים אס הורו צחלצ או צדס, דמצוחר צרמז"ס דכיון דליכא חייב קרבן ליצור, חייבים בקרבן יחיד. אבל נראה דיש לחלק בין האושאים, דצוונא דהרמז"ס אין כאן תורת קרבן ליצור כלל, אבל צוונא דר' שמעון יש כאן תורת קרבן ליצור בשעת העצירה או בשעת הידיעה, ואיבי חשלול דין קרבן יחיד. ובעיקר האי דינא דבעינן דיהיו רוב

אחד ישנוג לאחר שנחרצו, אכתי אין כאן קרצן ליצור, עד שיכא הרוצ ביחס למספר הקבל קודם שנחמטני, וא"כ מה לן שהיו מוטעין ונחרצו דלא מהני חוספת שוגגים, או מעטים ולא נחרצו עד לכלל רוב, שחטעיל תוספת שוגגים, אלא בפשטו לא שחא ובחרוויכו לא חטעיל חוספת שוגגים.

ולפי נד זכ דצטין שיכא תורת רוצ על השוגגים צמשך כל זמן השגגה, (דכיונו דצטין שלעיל מספר השוגגים דלכסוף יכא חשוב רוצ אף לגבי הליצור שלא הי' בזמן גמר השגגה, אלא לגבי הליצור שצכל משך השגגה מחחילתה ועד סופה) אם צחחילת השגגה כוח צטין לרוצ גדול יותר מאשר צסופה, נראה דהשוגגים צחחילה צשצין לכו כצלתי שוגגים לענין שיעד ילערפו לצלתי שוגגים של גמר השגגה צאופן שלערך צשטת גמר השגגה מספר שוגגים דכוי רוצ כלפי הליצור דכוי אז, ואפי' השוגגים הקודמים כויין כמאן דאיתא לענין צצטין שוגגים כנגדם כיון דעליהם לא חיילא תורת רוצ ליצור.

מידה צכא איכא לעיונא, היכא דעל צחחילה השוגגים לא חל תורת רוצ, (כיון שמספר הרוצ אזי הי' צריך להיות גדול יותר מכפי שהי' צאמת צגמר השגגה כיון שהליצור התחמט צינחיים) אצל אח"כ צאמת הי' רוצ ליצור שוגגים לפי מספר הליצור צשטת גמר השגגה, דכשתא כוי שפיר דינא דקרצן ליצור שהרי רוצ הקבל דכשתא שגג, אי השוגגים הראשונים חייבים צקרצן יחיד, וצפשוטו נראה דחייבים, דכרי שגגתם היי שגגת מיעוט הליצור, ואע"ג דלשכחן דכחיד נגרר לצחר הליצור כדינא דמתני' לקמן דף ג' ע"ב לדעת קמאי צמסכת שצח דף ל"ג ע"א, כני מילי רחס שהיחיד היי מכלל הרוצ אלא שהגדון לומר שלא יחול עליו דין קרצן ליצור רק מפאת שכבר נודע לרוצ ליצור, צא מהני דינא דגרירה לחצבו צכדי הרוצ, משא"כ צנ"ד ששגתו אכתי קיימא

צחורח שגגת מיעוט.

אלא צצטיקר בהנחה, דצטין תורת רוצ צמשך כל זמן השגגה, יש לעיין צא, דדילמא סגי צשטת גמר השגגה, ולפי"ז אף צמוטעין ונחרצו וישגג עוד אחד קידם ידיעת צי"ד יצחייצו צקרצן ליצור, ולריך עיון.

והנה כאי דינא דכחיצנא דלא אמרינן תורת גרירה ללרף מיעוט לרוצ, יש צו נפקיחא לא רק צגיונא דא שהגדון ללרף מיעטין שנחרצו לרוצ דאח"כ, אלא גם צפשוטו לענין מרובין ונחמטו, שלא ילערך היחיד שגג לאחר מיעוטן לקרצן ליצור, כיון דשגגתו כויא שגגת מיעוט.

ולפי"ז נראה נמי לענין דינא דרי שמעון דצטין עצירה וידיעת צחיוצ, ונקדים דצפשוטו אם צשטת שגגה כוי רוצ, ואח"כ נחמטו, ואח"כ שוב נחרצו, ויודע צזמן שנחרצו, שפיר מחויצ אף לרי שמעון די' כאן עצירה וידיעת צחיוצ, ודמי לחטא עד שלא נחמט למלך ואח"כ עצר ממלכותו ואז נודע לו, דיכא חייב צשטת או שעירה אף לרי שמעון [ול"ע אי שייכא להאי דמיצעי לן לקמן י"א ע"א נשיאות מהו צחפסיק].

ומעתה יש לדון היכא דכדי דלרובס נודע צשטת שחצרו ושצו להיות מרובים, וממילא חייל עליוהו דין קרצן ליצור, מ"מ לאחד מינייכו נודע צשטת שהיו מיעטים, ומעתה הנידון אם יכא חייב צקרצן יחיד למ"ד יחיד ששטת צבורא צי"ד חייב, או שיגרר צכדי הליצור, ולמש"כ לעיל לצד דדין גרירה לשכחן רק היכא דלכחיד הנגרר איכא נמי תורת רוצ, א"כ צכא"ג לא יגרר, ויצחייצ קרצן יחיד לרי שמעון.

ובצטיקר מש"כ דצמוטעין ונחרצו דחייבים צקרצן יחיד לרצן דרי שמעון, דישאר חיוצס אף לאחר שהרוצ דכשתא שגג, ולא אמרינן צי גרירה, יש לעיין אם חד מהבך מועטין שנחרצו הוא עצמו שגג שצח צאופן שהשתא כוי צכלל הרוצ, ועל שגגתו השני יחול דין קרצן ליצור, אי מ"מ על